

hogeschool
Leiden

Handleiding interviews leefklimaat onderzoek bij kinderen en jongeren met een licht verstandelijke beperking

Auteurs:

Evelyn Heynen
Peer van der Helm
Xavier Moonen

Deze handleiding is mogelijk gemaakt door een NWO-Sia Raak publiek subsidie 'Met kleine stapjes maar wel vooruit'
April 2017

Instructie voor Studenten die meewerken aan de Leefklimaat Interviews bij kinderen en Jongeren met een LVB

Je gaat voor het leefklimaat onderzoek een van de leefklimaat vragenlijsten afnemen met een kind (4-8 jaar) of een jongere (8-15) die licht verstandelijk beperkt is. Deze instructie helpt je bij dit onderzoek.

Wat is een licht verstandelijke beperking?

Iemand heeft een licht verstandelijke beperking (LVB) als hij aanzienlijke beperkingen heeft op de volgende twee gebieden:

1. cognitieve ontwikkeling; wat zich uit in een IQ-score tussen de 50 en 70.
2. adaptieve vaardigheden, ook wel (sociaal) aanpassingsvermogen genoemd. Hieronder vallen conceptuele vaardigheden (zoals kunnen lezen, schrijven en rekenen), sociale vaardigheden (zoals communicatieve vaardigheden en het oplossen van sociale problemen) en praktische vaardigheden (zoals persoonlijke verzorging en gebruik maken van openbaar vervoer). Iemand heeft aanzienlijke beperkingen als hij niet voldoet aan dat wat gezien zijn leeftijd en zijn cultuur verwacht wordt.

In Nederland kunnen mensen met een IQ-score tussen de 70 en 85 (die eigenlijk zwakbegaafd zijn, en dus geen licht verstandelijke beperking hebben) ook gebruik maken van de zorg voor mensen met een LVB. Dat komt omdat die zorgverlening vaak als beste de benodigde ondersteuning biedt. Maar dit kan alleen als er ook (ernstige) bijkomende psychosociale problemen zijn. De beperkingen in het sociaal aanpassingsvermogen (en dus niet de cognitieve beperkingen) zorgen namelijk voor de problemen waarbij ondersteuning nodig is.

Alleen een IQ-score is dus niet genoeg om te bepalen hoeveel en welke ondersteuning iemand met een licht verstandelijke beperking nodig heeft. Het sociaal aanpassingsvermogen komt daarom steeds meer centraal te staan.

De Kinderen/Jongeren die deelnemen aan het huidige onderzoek hebben naast hun LVB ook te maken met het feit dat ze zijn opgenomen in een residentiele instelling.

Complexe gezinsproblematiek en gedragsproblemen maken geen onderscheid in leeftijd. Jaarlijks wordt een substantieel aantal jonge kinderen behandeld en begeleid in een 24-uurs setting. Als een kind uit zijn of haar thuisomgeving wordt gehaald, mag dit nooit langer zijn dan nodig, en moet dit altijd ten goede komen aan de ontwikkeling van het kind. Dit geldt in het algemeen, en is bij jonge kinderen wellicht nog lastiger te bepalen dan bij oudere jeugd.

Wat is het leefklimaat onderzoek?

Voor de behandeling van kinderen en jongeren in de residentiële zorg, was de aandacht lange tijd verricht op specifieke methoden en therapieën. Toch blijkt uit onderzoek dat vooral het pedagogisch leefklimaat een belangrijke rol speelt bij de behandeling van kinderen/jongeren in een residentiele instelling.

Uit onderzoek blijkt dat een 'open' leefklimaat – gekenmerkt door groei, structuur, veiligheid, vertrouwen, onderling respect, warmte en responsiviteit – leidt tot een positieve ontwikkeling van het kind/de jeugdige op de langere termijn.

Een 'gesloten' leefklimaat – gekenmerkt door gebrek aan structuur, verveling, onderlinge vijandigheid, repressie, pedagogische verwaarlozing of beheersmatig werken (straf) door medewerkers – is echter juist gerelateerd aan een negatieve ontwikkeling (Van der Helm & Stams, 2012). Er zijn voor verschillende leeftijdscategorieën instrumenten ontwikkeld om dit leefklimaat in kaart te kunnen brengen.

Checklist vooraf aan Leefklimaatinterview:

- Toestemmingsformulier is ondertekend
- Vragenlijst:
 - GCIC 4-8
 - GCIC 8-15
- Smileys voor het scoren van de vragenlijst
- Pen
- Codering (Code en naam) van de vragenlijst aan de hand van de lijst in de instelling
- Zorg voor een ontspannen sfeer.
- Geen groepsleiding bij het gesprek! (*Indien het kind bang is met jouw alleen kun je bijvoorbeeld de deur open laten staan*).
- Beloning (na afloop van het interview)
- Logboek ingevuld? (sfeer, denk je dat het kind vragen begrepen heeft, geeft het wellicht sociaal wenselijke antwoorden, waarom denk je dat? Zijn er bijzondere antwoorden, diversen)
- Plan ca 15min per deelnemer
- Op welke groep verblijft het kind? Invullen op vragenlijst!

Wat mag wel/niet

- Lees de instructietekst letterlijk voor.
- Lees de vraag letterlijk op zoals ze is opgeschreven. Geef hier geen eigen interpretatie aan.
- Gebruik voor de antwoord categorieën de smileys en wijs aan welke smiley behoort tot welk antwoord (Ja, Nee, een beetje)
- Vraag één keer herhalen (letterlijk) indien kind zegt dat hij/ze het niet begrijpt. Indien het kind de vraag dan nog niet begrijpt doorgaan naar de volgende vraag. GEEN eigen uitleg geven aan de vraag. De vraag wordt dan NIET gescoord.
- Indien het kind drie vragen niet kan beantwoorden stap over naar een makkelijkere versie van de vragenlijst (enkel bij gebruik van vragenlijst 8-15)
- Enkel het proces aanmoedigen, niet de antwoorden op de vragen bevestigen (ook niet non-verbaal of met gebaar!), ook al vraagt het kind hier na. Dus je kunt bijvoorbeeld zeggen: “je bent goed bezig”, “ga zo door”, “je doet het goed”
- Als je twijfelt of het kind de vragen begrijpt (of zo maar wat antwoordt), stel dan tussendoor wat controlevragen zoals *weet je wie je mentor is?*, *weet je wat pesten is?* etc. Merk je dat de vragen écht te hoog gegrepen zijn voor het kind, maak het spelletje dan wel af, eventueel op een eenvoudiger manier. Noteer dit soort bevindingen op het scoreformulier.
- Kanttekening leeftijd, kalenderleeftijd 4 is soms te jong om de vragen te kunnen begrijpen; let op de ontwikkelingsleeftijd.